

STUDIJE MENADŽMENTA – Podgorica

Lekcija 6

Klasifikacija bilansnih pozicija
Procjenjivanje bilansnih pozicija

1

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansnih pozicija u bilansu stanja

Klasifikacija pozicije aktive predstavlja razvrstavanje, a potom grupisanje sredstava po odre enom kriterijumu, odnosno principu i njihovo iskazivanje u bilansu stanja.

2

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

- funkcionalnost
- rok vezanosti**
- pojavni oblik sredstava
- stepen likvidnosti**
- pravno-ekonomski odnos sa dužnikom
- lokacija dužnika

3

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

- funkcionalnost

Po kriterijumu funkcionalnosti sredstva se grupišu prema funkciji koju imaju u procesu reprodukcije, a to su:

- **operativna sredstva (aktiva),**
- **investiciona sredstva (aktiva) i**
- **neposlovna sredstva (aktiva).**

Operativnu aktivu ine osnovna i obrtna sredstva.

Investicionu aktivu predstavljaju dugoro na finansijska ulaganja (potraživanja).

Neposlovnu aktivu ine sva **suvišna (nepotrebna) osnovna i obrtna sredstva** za obavljanje privredne aktivnosti preduze a u svojoj branši (stanovi i stambene ku e koje je preduze e pribavilo za svoje radnike, radni ki restorani, odmarališta i drugi objekti za rekreaciju i odmor radnika.)

4

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

rok vezanosti

Po ovom kriterijumu sredstva se razvrstavaju u tri grupe:

- dugoro no vezana sredstva,
- kratkoro no vezana sredstva i
- likvidna sredstva.

5

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

pojavnii oblik sredstava

Po ovom kriterijumu sva sredstva se grupišu u tri grupe:

- realna sredstva,
- monetarna sredstva i
- izgubljena sredstva.

Realna sredstva (realiteti) obuhvataju osnovna sredstva i sve vrste zaliha.

Monetarna sredstva (monetarna aktiva) obuhvataju sva potraživanja, hartije od vrijednosti i gotovinu.

Izgubljena sredstva su, u stvari, gubitak iskazan u aktivi.

6

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

stepen likvidnosti

Po ovom kriterijumu sredstva se grupišu prema rokovima transformacije sredstava u novani oblik, pri emu se konvencionalno utvrđuje nekoliko razli itih rokova unov enja sredstava i istovremeno predstavljaju stepen njihove likvidnosti.

Likvidnost imovine zavisi:

- vremena potrebnog da se imovina konvertuje u likvidna sredstva
- broje faza
- stepena rizika da e se imovina konvertovati u novac

7

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

pravno-ekonomski odnos sa dužnikom

Ako je preduze e povezano s drugim preduze ima na dug, po pravilu, neodre en rok u smislu zajedni ke proizvodnje ili zajedni ke prodaje ili, pak, finansiranja, sva potraživanja, bilo da su dugoro na ili kratkoro na, grupišu se i iskazuju na posebnoj poziciji – potraživanja od povezanih preduze a, s ciljem da se omogu i sa injavanje konsolidovanog bilansa stanja povezanih preduze a.

8

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

lokacija dužnika

Po ovom kriterijumu sva potraživanja se razvrstavaju u dve grupe:

potraživanja od doma ih dužnika i

potraživanja od inostranih dužnika

9

Klasifikacija pozicija pasive

vlasništvo

ro nost

osnov nastanka izvora finansiranja

pravno-ekonomski odnos sa povjeriocem

lokacija povjerioca

10

Klasifikacija pozicija pasive

vlasništvo

Po kriterijumu vlasništva izvori finansiranja se dele u dve grupe:

- sopstveni i
- tu i (pozajmljeni).

11

Klasifikacija pozicija pasive

ro nost

Po ovom kriterijumu izvori finansiranja se klasificiraju u tri grupe:

- trajni,
- dugoro ni i
- kratkoro ni.

12

Klasifikacija pozicija pasive

osnov nastanka izvora finansiranja

Po kriterijumu osnova nastanka izvora finansiranja u okviru sopstvenih izvora finansiranja izvori se klasificiraju na:

- po etni kapital,
- kapital iz finansijskog rezultata i
- kapital po osnovu revalorizacije.

U okviru pozajmljenih (tu ih) izvora finansiranja klasifikacija se vrši prema pravnom osnovu nastanka obaveze – finansijski zajmovi, robni zajmovi, emisija obveznica, obaveze po osnovu nabavke robe (dobavlja i), obaveze po avansima kupaca, obaveze po platama, obaveze po porezima, obaveze po doprinosima, obaveze po carinama i drugim dažbinama i sl.

13

Klasifikacija pozicija pasive

pravno - ekonomski odnos sa povjeriocem

Ako je preduze e povezano sa drugim preduze ima po osnovu zajedni ke proizvodnje ili prodaje ili, pak finansiranja, obaveze prema tim preduze ima iskazuju se na posebnoj poziciji pasive – obaveze prema povezanim preduze ima, s ciljem da se može vršiti konsolidacija njihovih bilansa stanja.

14

Klasifikacija pozicija pasive

Lokacija povjerioca

- obaveze prema doma im poveriocima i
- obaveze prema inostranim poveriocima

15

Finansijski izvještaji

Potpuni set finansijskih izvještaja obuhvata:

- a) **Izveštaj o finansijskoj poziciji na kraju perioda**
- b) **Izveštaj o ukupnom rezultatu za period**
- c) **Izveštaj o promjenama na kapitalu za period**
- d) **Izveštaj o tokovima gotovine za period**
- e) **Napomene, koje ine kratak pregled zna ajnih ra unovodstvenih politika i druga objašnjenja;**
- f) **Izveštaj o finansijskoj poziciji na po etku najranijeg uporednog perioda kada entitet primjenjuje ra unovodstvenu politiku retrospektivnon ili vrši retrospektivno popravljanje stavki u finansijskim izvještajima, ili kada se reklasifikuju stavke u finansijskim izvještajima.**

16

Finansijski izvještaji

MRS 1 ne propisuje redosled ni oblik u kom treba da budu prezentovane pozicije.

Paragraf 54 jednostavno daje listu stavki koje se dovoljno razlikuju po svojoj prirodi ili funkciji, da im je potrebno zasebno prikazivanje u izveštaju o finansijskoj poziciji. Pored toga:

- linijske stavke se ukljuuju kada su veli ina, priroda ili funkcija stavke ili grupe sli nih stavki takvi da je njihova zasebna prezentacija relevantna za razumevanje finansijske pozicije entiteta; i
- koriš eni opisi i redosled stavki ili grupa sli nih stavki se mogu izmijeniti u skladu sa prirodom entiteta i njegovim transakcijama, s ciljem pružanja informacija relevantnih za razumevanje finansijske pozicije entiteta.

Finansijski izvještaji

Kao minimum, u bilansu stanja treba iskazati iznose o slede em:

- nekretninama, postrojenjima i opremi
- investicionim nekretninama
- nematerijalnoj imovini
- finansijska sredstva koja imaju dugoro no obeležje
- finansijske plasmane koji se vrednuju metodom udela
- biološka sredstva
- zalihe
- potraživanja od kupaca i druga potraživanja
- gotovinu i gotovinske ekvivalente
- imovinu koja se drži radi prodaje
- obaveze prema dobavlja ima i ostale obaveze
- rezervisanja
- finansijske obaveze
- teku e poreske obaveze i teku a poreska sredstva
- odložene poreske obaveze i odložena poreska sredstva
- obaveze uklju ene u grupu za otu enje
- u eš a bez prava kontrole iskazana u okviru kapitala i
- emitovani kapital i rezerve koji se mogu pripisati vlasnicima mati nog preduze a

Finansijski izvještaji

Entitet prezentuje **obrtnu** i **stalnu** imovinu, kao i **kratkoro** ne i **dugoro** ne obaveze, kao zasebne pozicije u izvještaju o finansijskoj poziciji, u skladu sa paragrafima 66–76, **osim kada prezentacija na osnovu likvidnosti pruža informacije koje su pouzdanije i relevantnije.**

(Kada se primenjuje ovaj izuzetak, sva imovina i obaveza se prezentuju prema svojoj likvidnosti.)

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Neka imovina se klasifikuje kao obrtna imovina ako ispunjava sledeće kriterijume (MRS 1 Prezentacija FI, paragraf 66)

- Ako se očekuje da će biti realizovana, ili se drži za trgovanje ili potrošnju, u toku uobičajenog poslovnog ciklusa
- Ako se drži prvenstveno za trgovanje
- Ako se očekuje da će biti realizovana u roku od 12 meseci posle izveštajnog perioda, ili
- ako se radi o gotovini ili o ekvivalentima gotovine (definisano u MRS 7); osim kada je ograničena njegova razmjena ili korišćenje za izmirenje obaveza tokom najmanje 12 meseci posle izveštajnog perioda.

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Sva ostala imovina se klasifikuje kao stalna imovina.

Termin **“stalna imovina”** obuhvata: materijalna, nematerijalna i finansijska sredstva dugoro ne prirode.

Formiranje bilansa stanja
Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Poslovni ciklus je vremenski period od sticanja imovine do njene realizacije u gotovinu ili gotovinski entitet.

Kada se uobičajeni poslovni ciklus entiteta ne može jasno utvrditi, pretpostavlja se da traje dvanaest meseci.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Procjenjivanje bilansnih pozicija predstavlja utvrđivanje njihove vrijednosti.

Za procjenjivanje nije samo bitan izbor osnova za procjenjivanje

nabavna, dnevna cijena, fer ili likvidaciona cijena

ve i na in otpisivanja, obračuna utroška materijala i utvrđivanja cijene koštanja.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

- **Nabavna cijena kao osnov procjenjivanja**
- **Dnevna cijena kao osnov za procjenjivanje**
  - dnevna cijena na dan bilansiranja
  - dnevna cijena na dan ponovne nabavke
  - dnevna cijena na dan prodaje
- **Likvidaciona cijena**
- **Fer vrijednost (fer cijena)**

25

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Nabavna cijena

Nabavna cijena predstavlja sve ono što je prethodno izdato za nabavku realnih dobara, kupovinu hartija od vrijednosti ili kupovinu deviza.

Po strukturi nabavna cijena sadrži fakturisanu vrednost i sve direktne izdatke povezane sa konkretnom pojedina nom nabavkom (transportni troškovi, carine, takse i druge dažbine).

Struktura nabavne cijene jedino je sporna kod materijala i trgova ke robe.

(Saglasno na elu uzro nosti, nabavna cijena materijala i trgova ke robe trebalo bi da obuhvati pored navedenih i interne transportne troškove, troškove lagerovanja i troškove nabavne funkcije.)

- u praksi ovi troškovi tretiraju kao troškovi proizvodnje što zna i da se ne uklju uju u nabavnu cijenu

26

Dnevna cijena

U ra unovodstvenoj literaturi dnevna cijena se razli ito shvata, naj eš e se javljaju tri shvatanja pojma dnevne cijene:

1. dnevna cijena je vladaju a tržišna cijena na dan bilansiranja;
2. dnevna cijena je vladaju a nabavna cijena na dan ponovne nabavke materijala i osnovnih sredstava, koja se vrši radi zamene utrošenog materijala i dotrajalih osnovnih sredstava (u literaturi ova cijena je poznata pod nazivom ponovna nabavna cijena) i
3. dnevna cijena je vladaju a tržišna cijena na dan prodaje.

27

Likvidaciona cijena

Likvidaciona cijena je tržišna cijena imovinskih djelova ili itavog preduze a koje se likvidira.

Pojedina ne likvidacione cijene realnih dobara su, po pravilu, niže od vladaju ih tržišnih cijena istih dobara iz prostog razloga što potencijalni kupci znaju da je preduze e u likvidaciji i da je prisiljeno da proda imovinu te e iz tog razloga prihvatiti i nižu cijenu.

28

Fer vrijednost kao osnov procjenjivanja

Fer vrijednost nekog resursa ili obaveze predstavlja iznos novca za koji bi se oni razmijenili između dobro informisanih strana, koje su voljne da izvrše razmjenu.

Procjenjivanje fer vrijednosti zahtijeva sprovođenje odgovarajućih postupaka i procedura kao i iskazivanje efekata procjene.

Procjena fer vrijednosti nekretnina i opreme se vrši pojedinačno, ali ne samo za jedno sredstvo nego najmanje za grupu.

Efekat procjene se iskazuje kao revalorizaciona rezerva u okviru kapitala ili kao obvezne (ostali rashodi perioda).

Kod obrtnih sredstava razlika utvrđena procjenom fer vrijednosti se iskazuje kao prihod ili rashod po osnovu procjene.

Klasa 0 obuhvata račune u kojima su sadržaj u bilansu stanja uključene po etne pozicije odgovarajućeg dijela aktive razvrstane po kriterijumu rastu i likvidnosti. U ovoj klasi evidentira se **neuplaćeni upisani kapital i stalna sredstva**, koja obuhvataju sredstva:

- koja imaju upotrebnog vijek duži od godinu dana
- čija cijena koštanja, odnosno nabavna vrijednost može da bude pouzdano utvrđena.

Sadržaj klase 0 raspoređen je u sledeće četiri grupe:

- 00 – Neuplaćeni upisani kapital
- 01 – Nematerijalna ulaganja
- 02 – Nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva
- 03 – Dugoročni finansijski plasmani
- 04 – Stalna sredstva namijenjena prodaji

NEUPLA ENI UPISANI KAPITAL

Neupla eni upisani kapital predstavlja iznos upisanih, a neupla enih akcija ili udjela.

Osnovu za evidenciju neupla enog upisanog kapitala u okviru klase nula predstavlja Direktiva EU 2013/34 Evropskog parlamenta i vijeća od 26. juna 2013. (zamijenila IV Direktivu)

Upisani a neupla eni kapital **se procenjuje po nominalnoj vrednosti.**

Sadrži sledeće račune:

000 – neupla ene upisane akcije

001 – neupla eni upisani udjeli

Primjer 1.

1. Na javni poziv akcionarskog društva za upis nove emisije akcija običnih akcija, 20 akcionara upisalo je po 1.000 akcija, po nominalnoj vrednosti 2.000 €, što iznosi 2.000.000 €.
2. Po izvodu poslovnog računa uplaćen je iznos od 800.000 € na ime upisanih običnih akcija.

r. br	D	P	Opis	D	P
1.	000		Neupla ene upisane akcije	2.000.000	
		310	Neupla ene upisane akcije		2.000.000

Za upisane akcije

r. br	D	P	Opis	D	P
2.	241		Teku i (poslovni) račun	800.000	
		000	Neupla ene upisane akcije		800.000
	310		Neupla ene upisane akcije	800.000	
		300	Akcijski kapital		800.000

Za upla ene akcije

33

Procjenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA ULAGANJA - IMOVINA je nenovana imovina bez fizičke forme.

Definicija po MRS 38 Nematerijalna ulaganja glasi: **Nematerijalna imovina je nemonetarno sredstvo bez fizičke suštine (supstance), koja se može identifikovati, a sredstvo je resurs koji entitet kontroliše kao rezultat proših događaja i od koga se očekuje priliv buduće ekonomske koristi u entitetu.**

34

Procjenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA IMOVINA

Nematerijalna ulaganja predstavljaju **nemonetarnu imovinu bez materijalnog obilježja**, od koje poslovni subjekat u **budu nosti o ekuje koristi (u periodu dužem od 1 godine)**, bilo u oblasti proizvodnje, isporuke dobara ili usluga, pri izdavanju u zakup drugima ili pri koriš enju za administrativne svrhe.

Ova vrsta imovine obi no nije u materijalnom obliku, mada u nekim slu ajevima **može imati materijalni oblik**, na primjer, licenca može imati oblik ugovora, ra unarski program može biti materijalizovan na hard disku i sli no, pri emu sama ta injenica ne opredjeljuje ovu vrstu imovine u materijalnu imovinu.

35

Procjenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA IMOVINA

Prema MRS 38, nematerijalnu imovinu ine: **nau no i tehni ko znanje, projektovanje i implementacija novih procesa ili sistema, licence, intelektualna svojina, tržišna znanja (specifikacije kupaca) i trgova ke marke (uklju uju i zaštitne znakove i izdava ke naslove).**

Pojavni oblici nematerijalne imovine su: **kompjuterski softver; patenti; koncesije; licence; autorska prava; razne dozvole za obavljanje aktivnosti (ribarenje i sli no); uvozne kvote; franšize; odnosi prema kupcima, odnosno dobavlja ima; lojalnost kupaca; u eš a na tržištu i marketinška prava – zaštitni znakovi; goodwill i avansi za nematerijalnu imovinu.**

36

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Da bi se određena imovina smatrala nematerijalnom potrebno je da budu ispunjeni sledeći uslovi:

- ❑ **da postoji mogućnost njenog identifikovanja i pouzdanog odmeravanja troškova pribavljanja:** mogućnost njenog izdvajanja, mogućnost davanja u zakup, zatim mogućnost prodaje, razmjene ili distribuiranja budući ih ekonomskih koristi koje se toj imovini mogu pripisati;
- ❑ **kontrola nad nematerijalnom imovinom: pribavljanje budući ih ekonomskih koristi koje se zasnivaju na njenoj upotrebi i mogućnost ograničavanja pristupa drugima za korišćenje tih koristi.** To podrazumijeva i zakonska prava ostvarljiva sudskim putem. Tržišno ili tehničko znanje se štiti autorskim pravima i ograničenjima u trgovinskim ugovorima;
- ❑ **buduće ekonomske koristi koje potiču od nematerijalnog sredstva mogu da budu uključene u prihod od prodaje proizvoda ili usluga, da predstavljaju uštede u troškovima ili druge ekonomske koristi.**

37

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Prema odredbama člana 5 Pravilnika o kontnom okviru i sadržini člana 11 u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica, nematerijalna ulaganja obuhvataju sledeće vrste:

- 010 – Ulaganja u razvoj**
- 011 – Koncesije, patenti, licence i slična prava**
- 012 – Goodwill**
- 014 – Ostala nematerijalna ulaganja**
- 015 – Nematerijalna ulaganja u pripremi**
- 016 – Avansi za nematerijalna ulaganja**

Što se tiče vrste ulaganja, prema čl. 11 u kontnom okviru, vrste ulaganja otvorenim u kontnom okviru odgovaraju vrstama ulaganja, iskazuje se ispravka vrijednosti po osnovu obračunate amortizacije i eventualnog obezvrjeđivanja.

38

Ra unovodstveni tretman nematerijalnih ulaganja definisan je Me unarodnim ra unovodstvenim standardom:

38 – **Nematerijalna imovina**, kao i

Me unarodnim ra unovodstvenim standardom finansijskog izvještavanja 3 – **Poslovne kombinacije**, kojim se ra unovodstveno definiše goodwill, kao oblik nematerijalne imovine.

Nematerijalna ulaganja se priznaju i vrednuju u skladu sa **MRS 38**, **MRS 36 (Umanjenje vrijednosti sredstava)**, **MSFI 3 (Poslovne kombinacije)**, **MSFI 6 (Istraživanje i procjena mineralnih resursa)**, **MRS 17 (Lizing)** i drugim relevantnim standardima. (treba respektovati i **MSFI 13 Odmjeravanje fer vrijednosti**)

Namaterijalna imovina se saglasno MRS može sistametizovati prema:

- na inu sticanja
- prepoznatljivosti
- mogu nosti razmjene
- o ekivanom periodu koriš enja

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Na in sticanja

a) nematerijalna imovina koja se pribavlja od drugih (patenti, licence koncesije, franšize i ostala nematerijalna ulaganja)

- - nematerijalna imovina koja se odvojeno sti e (MRS 38, paragraf 25-32),
- - nematerijalna imovina koja se sti e putem poslovnih kombinacija (MRS 38, paragraf 33-44),
- - nematerijalna imovina koja se sti e putem državnih davanja (MRS 38, paragraf 44),
- - nematerijalna imovina koja se sti e putem razmjene, (MRS 38, paragraf 45-47)

b) nematerijalna imovina koja se pribavlja internim putem.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Prepoznatljivost

1. Odvojiva (koja se može posmatrati odvojeno od subjekta – sva NI osim goodwill)
2. Neodvojiva

Nematerijalna imovina je odvojiva ako se može dati u zakup, prodati, razmijeniti ili kada se mogu distribuirati budu e koristi od koriš enja te imovine.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Razmjenjivost

1. Unov iva
2. Neunov iva

Unov iva imovina je ona koja se može sticati ili prodavati nezavisno od poslovnog subjekta, dok je neunov iva ona koja se ne može sticati ili prodavati nezavisno od poslovnog subjekta.

43

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Period u kom se o ekuje korist

1. Imovina sa definisanim periodom koriš enja
2. Bez definisanog perioda koriš enja

44